

COMPARATIVE TYPOLOGY OF MYTHOLOGICAL IMAGES OF TURKIC PEOPLES***Olima Abdivaliyevna Kholmurodova****Associate Professor of the Department of Romance-Germanic Languages, PhD**Jizzakh State Pedagogical University**Jizzakh, Uzbekistan***ABOUT ARTICLE****Key words:** Turkic mythology, mythological image, comparative typology, folklore.**Received:** 21.04.26**Accepted:** 22.04.26**Published:** 23.04.26**Abstract:** This article presents a comparative and typological analysis of mythological images in Turkic mythology. The study examines cosmological beliefs, nature spirits, heroic characters and demonological figures in the folklore of Turkic peoples. The results demonstrate that Turkic mythological systems share common historical origins and cultural connections.**TURKIY XALQLAR MIFOLOGIK OBRAZLARINING QIYOSIY TIPOLOGIYASI*****Olima Abdivaliyevna Xolmurodova****Jizzax davlat pedagogika universiteti**Roman-german tillari kafedrasi dotsenti, f.f.f.d (PhD)**Jizzax, O'zbekiston***MAQOLA HAQIDA****Kalit so'zlar:** Turkiy mifologiya, mifologik obraz, qiyosiy tipologiya, folklor, Tengri, Umay ona, alp qahramonlar, demonologiya.**Annotatsiya:** Mazkur maqolada turkiy xalqlar mifologiyasida uchraydigan asosiy mifologik obrazlarning qiyosiy-tipologik tahlili amalga oshiriladi. Tadqiqotda turkiy xalqlarning mifologik qarashlari, kosmogonik tasavvurlari, tabiat ruhlari, qahramonlik personajlari hamda demonologik obrazlari ilmiy jihatdan tahlil qilingan. Turkiy xalqlar folklorida uchraydigan Tengri, Umay ona, Yer-Suv ruhlari, alp qahramonlar va Albasti kabi mifologik personajlarning o'xshash va farqli jihatlari aniqlangan. Tadqiqot natijalari turkiy xalqlar mifologiyasi umumiy tarixiy ildizlarga ega ekanligini hamda ular o'rtasida madaniy aloqalar mavjudligini ko'rsatadi.

СРАВНИТЕЛЬНАЯ ТИПОЛОГИЯ МИФОЛОГИЧЕСКИХ ОБРАЗОВ ТЮРКСКИХ НАРОДОВ

Олима Абдивалиевна Холмуродова

Джизакский государственный педагогический университет

Доцент кафедры романско-германских языков, доктор философии (PhD)

Jizzakh, Узбекистан

О СТАТЬЕ

<p>Ключевые слова: мифология, сравнительная типология, мифологический фольклор.</p>	<p>тюркская образ,</p>	<p>Аннотация: В данной статье проводится сравнительно-типологический анализ мифологических образов тюркских народов. Рассматриваются космогонические представления, природные духи, героические персонажи и демонологические образы. Исследование показывает, что мифологические системы тюркских народов имеют общие исторические корни и культурные связи.</p>
--	------------------------	---

Mifologiya insoniyat madaniyatining eng qadimiy va muhim qatlamlaridan biri hisoblanadi [7]. Unda xalqning dunyoqarashi, tabiat haqidagi tasavvurlari, diniy e'tiqodlari va ijtimoiy tajribasi mujassam bo'ladi. M. Eliade ta'biri bilan aytganda, mif — bu “tirik so‘z”, chunki u hozir ham insonlar hayotida amal qilib kelmoqda [7]. Har bir xalqning mifologiyasi uning tarixiy rivojlanishi, turmush tarzi hamda madaniy qadriyatlari bilan uzviy bog'liqdir.

Turkiy mifologik tasavvurlar qadimgi turkiy qabilalarning shamanistik e'tiqodlari hamda tabiat kuchlariga sig'inish bilan chambarchas bog'liqdir [1]. S.A. Tokarev ta'kidlaganidek, “turkiy xalqlar mifologiyasi asosan osmon xudosi Tengri bilan bog'liq diniy qarashlarga asoslangan” [1]. Bu mifologik tizimda osmon, yer, suv, tog' va boshqa tabiat hodisalari ilohiy kuch sifatida talqin qilinadi.

Mifologiyani o'rganishda qiyosiy-tipologik metod alohida o'rin tutadi. V. Propp folklorning morfologik tahlili haqida shunday deydi: “Ertak personajlarining vazifalari doimiy, o'zgarmas elementlar sifatida namoyon bo'ladi” [9]. Ushbu yondashuv turkiy mifologik obrazlarni qiyosiy o'rganishda ham keng qo'llaniladi. J. Campbell esa mifologik qahramonlar obrazini universal timsol sifatida talqin qilib, “ming yuzli qahramon” kontseptsiyasini ilgari surgan [10]. Turkiy xalqlar mifologiyasini qiyosiy jihatdan o'rganish nafaqat folklorshunoslik, balki tarix, etnologiya va madaniyatshunoslik uchun ham muhim ahamiyatga ega [6]. Chunki bunday tadqiqotlar turkiy xalqlar o'rtasidagi umumiy madaniy ildizlarni aniqlashga yordam beradi.

Kosmogonik qarashlar

Turkiy xalqlar mifologiyasida kosmogonik qarashlar muhim o'rin egallaydi. Kosmogoniya — bu dunyoning yaratilishi, olam tuzilishi va insonning kelib chiqishi haqidagi mifologik

tasavvurlar tizimidir. J. Frazer o'zining "Oltin shoh" asarida kosmik tartib haqidagi tasavvurlar barcha xalqlarda uchrishini ko'rsatib bergan [8]. Turkiy mifologik tasavvurlarda olam uch asosiy qatlamdan iborat deb tasavvur qilingan: yuqori olam, o'rta olam va quyi olam. Yuqori olamda ilohiy kuchlar va ruhlar yashaydi deb hisoblangan. O'rta olam insonlar yashaydigan yer dunyosini ifodalagan. Quyi olam esa yovuz ruhlar va boshqa sirli mavjudotlar makoni sifatida tasavvur qilingan [1]. Bunday uch qavatli kosmik model ko'plab turkiy xalqlar mifologiyasida uchraydi va u qadimgi shamanistik e'tiqodlar bilan bog'liqdir. Masalan, qirg'iz mifologiyasida uch qavatli dunyo tasavvuri "Manas" eposida ham o'z aksini topgan: yuqori olamda Tengri va muqaddas ruhlar, o'rta olamda Manas va uning lashkarlari, quyi olamda esa ularning dushmanlari joylashgan sifatida tasvirlanadi. Xuddi shunga o'xshash tuzilma o'zbek "Alpomish" dostoni va qozoq "Er-Tosiq" dostonlarida ham kuzatiladi. Qadimgi turkiy bitiklarda ham osmon va yerning muqaddasligi alohida ta'kidlangan. Orxon-Yenisey bitiklarida shunday deyiladi [4]:

"Yuqorida ko'k Tengri, pastda qora yer yaratilganda, ikkisining o'rtasida inson o'g'illari paydo bo'lgan" — Malov S.E. [4] Ushbu jumla qadimgi turkiy xalqlarning kosmogonik tasavvurlarini ifodalovchi muhim manbalardan biri hisoblanadi. Unda osmon va yer olamning ikki asosiy kosmik elementi sifatida tasvirlangan bo'lib, inson ularning o'rtasida yashovchi mavjudot sifatida talqin qilinadi. E. Meletinskiy ta'kidlaganidek, "qadimgi mifologiyada ikki qarama-qarshi kosmogonik kuch — osmon va yer — doimo birga qayd etiladi" [2]. Turkiy mifologiyada dunyoning yaratilishi bilan bog'liq yana bir muhim unsur — kosmik daraxt obrazidir. Masalan, oltoy turkiy an'anasida kosmik daraxt — "Bay Terek" — olamning uch qatlamini birlashtiruvchi muqaddas o'simlik sifatida tasvirlanadi: uning ildizlari yerosti dunyosiga, tanasi insonlar olamiga, shoxlari esa osmon qatlamlariga yetib boradi. Shu kabi tuzilma yoqut (saxa) mifologiyasida "Aal Luuk Mas" daraxti timsolida ham namoyon bo'ladi.

Tengri obrazi

Turkiy mifologiyada markaziy o'rinni osmon xudosi Tengri egallaydi. Tengri qadimgi turkiy xalqlarning oliy ilohi sifatida tasavvur qilingan. Qadimgi turkiy yozma manbalarda ham Tengri obrazi alohida o'rin egallaydi: Orxon-Yenisey bitiklarida turkiy hukmdorlarning hokimiyati Tengri tomonidan berilganligi ta'kidlanadi [4].

Tengri obrazi turli turkiy xalqlarda quyidagicha nomlanadi:

- Turklarda — Tanrı (Xudoga ibodat va milliy bayramlarda hozirgacha qo'llaniladi)
- Qozoqlarda — Tengri ("Tengri ursin" — Tengri ursin, degan iborada saqlanib qolgan)
- Qirg'izlarda — Tengir ("Manas" eposida Manas Tengirga murojaat qilib duo qiladi)
- Oltoy turkiylarida — Tengri yoki Ulgen (oliy osmon xudosi sifatida shamanistik marosimlarda chaqiriladi)
- Yoqutlarda (saxalarda) — Tangara (osmon va quyosh bilan bog'liq muqaddas kuch)

Masalan, qozoq xalqining qadimgi dostonlarida Tengri obrazi shunday ifodalanadi: “Tengri berdi, Tengri oladi — inson uning irodasiga bo‘ysunadi”. Bu ibora turkiy xalqlarning taqdirga bo‘lgan diniy qarashlarini aks ettiradi. Xuddi shunga o‘xshash tasavvur qirg‘iz “Manas” eposida ham mavjud bo‘lib, u yerda Manas qahramon sifatida Tengri ko‘magida g‘alaba qozonadi [5].

Umay ona obrazi

Turkiy mifologiyada ayol ilohalardan biri Umay ona hisoblanadi. Umay ona bolalar va oilaning homiysi sifatida tasvirlanadi. E.M. Meletinskiyning fikricha, “Umay obrazi qadimgi ona ilohasi kultining davomi bo‘lib, u turkiy xalqlarning qishloq xo‘jaligi va chorvachilikka o‘tish davridagi tasavvurlarini aks ettiradi” [2].

Umay ona obraziga xos misollar:

–O‘zbek urf-odatida chaqaloq tug‘ilgandan so‘ng uni Umay onaga topshirish marosimi — “beshik to‘yi” — o‘tkazilgan va yangi ona sifatida ona “Umay qo‘llasin” deyilgan.

–Qozoq an‘anasida “Umay” so‘zi qo‘llanilib, homilador ayollar va yangi tug‘ilgan bolalar uchun himoya maqsadida duolar o‘qilgan.

–Oltoy shamanlari marosimlarida Umay ona ruhini chaqirish odati mavjud bo‘lgan — shaman bolani kasallikdan davolash uchun Umay onaning ko‘magini so‘ragan.

Umay ona obrazining o‘ziga xos xususiyati shundaki, u faqat ayol va ona sifatida emas, balki tabiat unumdorligining timsoli sifatida ham talqin qilinadi. Bu jihat uni Yer-Suv ruhlari bilan bog‘laydi [6].

Tabiat ruhlari

Turkiy xalqlar mifologiyasida tabiat bilan bog‘liq ruhlar muhim o‘rin egallaydi. Qadimgi turkiy xalqlarning dunyoqarashida tabiat hodisalari va tabiiy obyektlar jonli mavjudot sifatida tasavvur qilingan. Bu qarash animistik e‘tiqodlar bilan bog‘liq bo‘lib, S.A. Tokarev ta‘rifiga ko‘ra, bunday e‘tiqodlar “barcha arxaik diniy tizimlarning asosini tashkil etadi” [1]. Yer-Suv ruhlari turkiy mifologiyada eng muhim tabiat ruhlari qatoriga kiradi. Orxon-Yenisey bitiklarida ham “yer-suv iyasi” — yer va suv egasi — tushunchasi maxsus tilga olinadi [4]. Bu ruhlar tabiatni himoya qiluvchi va inson hayotini qo‘llab-quvvatlovchi kuchlar sifatida tasvirlanadi.

Yer-Suv ruhlariga oid xalq an‘analari va ertaklardan misollar:

–Qozoq xalqida Syr-Daryo daryosining iyasi — “daryo iyasi” — haqida rivoyatlar mavjud bo‘lib, daryoni ifloslantirgan yoki undan ruxsatsiz ko‘p suv olgan kishini ruh jazolaydigan deyilgan.

–O‘zbek an‘anasida buloq yoki ariq boshiga birinchi marta suv olishdan oldin “suvning iyasiga” qisqa duo o‘qish yoki non sindirish odati bo‘lgan.

–Oltoy rivoyatlarida Katun daryosining ruhi xotin qiyofasida tasvirlanib, u baliqchilarni himoya qilgan va havoni bashorat qilgan.

–Tatar folklorida ko‘l va daryolardagi “su anasi” — suv onasi — qayiqda ketayotganlarga yo‘l ko‘rsatuvchi yoki, aksincha, ularni chalg‘ituvchi ruh sifatida tasvirlangan.

Turkiy mifologiyada tog‘lar ham muqaddas makon sifatida talqin qilinadi. B. Hasanovning tadqiqotiga ko‘ra, “tog‘larga sig‘inish turkiy xalqlarning qadimgi shamanistik e‘tiqodlari bilan bevosita bog‘liq bo‘lib, u hozirgacha xalq marosimlarida iz qoldirmoqda” [6].

Tog‘ ruhlariga oid misollar:

–Qirg‘iz xalqida Ala-Too tog‘ tizmasi muqaddas deb hisoblangan; “Manas” eposida ham qahramon tog‘ ruhlarining ko‘magiga suyangan.

–Qozoq rivoyatlarida Ulytau — Buyuk tog‘ — xonlarning taxt egallash marosimlarida muqaddas o‘rin hisoblangan va bu yerda qurbonliklar keltirilib, tog‘ ruhidan ko‘mak so‘ralgan.

–O‘zbek ertak va rivoyatlarida tog‘da yashovchi devlar va parlar ko‘pincha tog‘ ruhlarining ifodasidir; ular qahramonlarni sinovdan o‘tkazuvchi kuch sifatida namoyon bo‘ladi.

O‘rmonlar ham turkiy mifologiyada sirli va muqaddas makon sifatida tasvirlanadi. O‘rmon ruhlariga oid misollar quyidagilardir:

–Sibir turkiylari (shors, xakaslar) an‘anasida “tayga iyasi” — tayganing egasi — ov oldidan shamanlar tomonidan chaqirilgan; ov muvaffaqiyatli o‘tishi uchun unga so‘yim keltirilib, qon sachratilib, duo o‘qilgan.

–Tatar va boshqird folklori o‘rmon ruhi — “urman iyasi” — haqidagi ko‘plab rivoyatlarni o‘z ichiga oladi; bu ruh odamlarni adashtiruvchi yoki aksincha yo‘l ko‘rsatuvchi sifatida tasvirlanadi.

–Qozoq ertaklarida o‘rmonda yo‘qolib qolgan bolani qidirib topuvchi maxsus “yel pari” — havo va o‘rmon parisi — timsoli uchraydi.

Qahramonlik obrazlari

Turkiy xalqlar epik merosida qahramonlik obrazlari muhim o‘rin egallaydi. J. Campbell ta’kidlaganidek, “qahramonlik yo‘li universal bo‘lib, barcha xalqlar mifologiyasida bir xil tuzilmaga ega: chaqiruv, yo‘lga chiqish, sinovlar, g‘alaba va qaytish” [10]. Bu tuzilma turkiy epik qahramonlar hayotida ham yaqqol kuzatiladi. Turkiy epik an‘anadagi eng qadimgi qahramonlardan biri Alp Er Tunga hisoblanadi. U turkiy xalqlarning qadimgi epik rivoyatlarida jasur sarkarda va dono hukmdor sifatida tasvirlanadi. Alp Er Tunga obrazi nafaqat turkiy manbalarda, balki fors adabiyotida ham uchraydi — Firdavsiyning “Shohnoma” asarida u Afrosiyob nomi bilan tilga olinadi [2]. Alp Er Tunga obraziga xos xususiyatlar:

–Qadimgi turk she‘riyatida uning o‘limi motasi sifatida Yug‘ marsiyasi yozilgan (taxminan milodiy V–VI asrlar), bu esa qahramonning tarixiy ahamiyatini ko‘rsatadi.

–Uning tug‘ilishi afsona bilan o‘ralgan: rivoyatlarga ko‘ra, u ilohiy quyosh nuri bilan onasiga tushgan, bu esa qahramonning tangridan kelib chiqqanligini bildiradi.

–Alp Er Tung‘a obrazi turkiy xalqlarning yurt himoyachisi, adolatli hukmdor va donishmand kabi ideallarini mujassamlantirgan.

Turkiy xalqlarning epik merosida muhim o‘rin tutuvchi qahramonlardan yana biri Alpomish hisoblanadi. A. Qayumovning ta‘kidlashicha, “Alpomish dostoni o‘zbek xalq epik ijodining eng yirik namunasi bo‘lib, unda xalqning tarixiy xotirasi, urf-odatlar va ma‘naviy dunyosi o‘z ifodasini topgan” [5].

Alpomish obrazining xilma-xil mifologik jihatlari:

–Alpomishning tug‘ilishi g‘ayritabiiy tarzda ifodalanadi: uning otasi Boybo‘ri farzandsizlik iztirobi bilan Tengriga yolvorib ibodat qilgandan so‘ng o‘g‘il ko‘radi — bu motiv ilohiy tug‘ilish an‘anasiga ishora.

–Qahramonning yetti yoshida kuchli bo‘lib, o‘n ikki yoshda ot minishi — turli yosh chegaralarida g‘ayritabiiy kuch namoyon bo‘lishi mifologik xususiyat hisoblanadi.

–Qozoq variantida doston “Alpamis batir” deb nomlanib, unda qahramonning zindonga tushishi va u yerdan qaytishi — “o‘lim va tirilish” mifologik motiviga ishora.

–Qoraqalpoq versiyasida Alpomish Boysinh‘ir otida uchib yuradi — bu yarim ilohiy, yarim inson qahramonlarga xos xususiyat.

V.M. Jirmunskiy ta‘kidlaganidek, “turkiy epik qahramonlar mifologik ildizlarga ega bo‘lib, ular qadimgi qahramonlik kultining davomidir” [3]. “Manas” eposi buning eng yorqin namunasi.

“Manas” eposida mifologik elementlar:

–Manas tug‘ilganda tabiat hodisalari o‘zgaradi: yulduzlar porlaydi, osmon gumburlaydi — bu tug‘ilish bilan bog‘liq kosmik belgilar timsoli.

–Uning oti Aq-Qula ham oddiy ot emas — u iyesiz, yaylovda erkin yuruvchi muqaddas hayvon sifatida tasvirlanadi, karamolik va g‘ayritabiiy tezlikka ega.

–Manas uch marta tiriladi — bu o‘lim va qayta tug‘ilish motivi shamanistik e‘tiqodlar bilan bog‘liq.

–“Manas” eposi V.M. Jirmunskiy fikricha, dunyo eposlarining eng yirigi bo‘lib, 500 ming misradan oshadi va unda 40 ga yaqin mifologik obraz mavjud [3].

Demonologik obrazlar

Turkiy mifologiyada demonologik obrazlar, ya‘ni yovuz ruhlar va zararli g‘ayritabiiy mavjudotlar muhim o‘rin egallaydi. S.A. Tokarevning fikricha, “demonologik tasavvurlar insonning tabiat oldidagi oqibligini va tushunarsiz hodisalarni izohlash zaruratini aks ettiradi” [1]. Turkiy xalqlar mifologiyasida eng mashhur demonologik obrazlardan biri Albasti hisoblanadi. Albasti o‘zbek, qozoq, qirg‘iz, tatar, ozarbayjon va boshqa turkiy xalqlar folklorida keng tarqalgan:

–O‘zbek rivoyatlarida Albasti uzun sochli, sariq yuzli, oyoqlari orqaga o‘g‘rilgan ayol qiyofasida tasvirlanadi. U tug‘ruqdan keyingi ayollar yaqinida paydo bo‘lib, ularning jigarini suv bilan almashtirishga urinadi deyilgan.

–Qozoq folklorida Albastidan himoya qilish uchun yangi tug‘ilgan chaqaloq boshiga temir buyum — pichoq yoki igna — qo‘yish odati mavjud bo‘lgan; chunki yovuz ruh temir hididan qo‘rqadi deb ishonilgan.

–Qirg‘iz an‘anasida Albastidan himoya qiluvchi maxsus tumar — “tumor” — tayyorlangan va bu tumar onadagi bezlar va qo‘rg‘oshin bo‘laklaridan iborat bo‘lgan.

–Tatar va boshqird folklorida Albasti suv yaqinida — daryo, ko‘l bo‘ylarida — yashaydi deb hisoblangan va u cho‘michga, eski sandiqqa yashirishi mumkin deyilgan.

Turkiy mifologiyasida Albastidan tashqari boshqa yovuz ruhlar ham uchraydi:

–Devlar — odatda ulkan, kuchli, lekin nodon mavjudotlar sifatida tasvirlanadi; o‘zbek ertak va afsonalarida dev ko‘pincha qahramonning sinov topshiradigan to‘sig‘i hisoblanadi.

–Ajinalar — ko‘plab turkiy xalqlarning folklorida ajinalar — jinlar — insonlarga aloqador bo‘luvchi ruhlar sifatida tasvirlanadi; ular odamlar yashaydigan uylarni, qo‘rg‘onlarni egallashi mumkin deyilgan.

–Yusha (Jo‘shun) — suv devlari qiyofasida tasvirlangan mavjudotlar bo‘lib, ular daryo va ko‘llarda yashaydi va g‘arq bo‘layotganlarga yordam yoki zarar yetkazishi mumkin deb hisoblangan.

–Jengler va parlar — ularning ba‘zilari yaxshi, ba‘zilari yomon — ular har ikki tomonlama timsol bo‘lib, inson bilan muloqotga kirishishi yoki zararlashi mumkin.

Albasti kabi obrazlarning turli turkiy xalqlar folklorida uchrashi turkiy xalqlar demonologik tasavvurlarining umumiy tipologik xususiyatga ega ekanligini ko‘rsatadi [6]. Bu esa turkiy xalqlarning umumiy madaniy ildizlarga ega bo‘lganini tasdiqlaydi.

Turkiy xalqlar mifologiyasini qiyosiy tahlil qilish natijasida quyidagi umumiy xususiyatlar aniqlanadi:

–Osmon xudosi Tengriga sig‘inish — barcha turkiy xalqlarda osmon va Tengri tasavvuri mavjud, garchi turli nomlar bilan atalsa ham.

–Tabiat ruhlariga e‘tiqod — Yer-Suv, tog‘ va o‘rmon ruhlariga sig‘inish umumiy animistik zamindan kelib chiqadi.

–Qahramonlik kultining rivojlanganligi — alp qahramonlar obrazi barcha turkiy epik an‘analarda asosiy o‘rinni egallaydi.

–Demonologik obrazlarning o‘xshashligi — Albasti va shunga o‘xshash yovuz ruhlar barcha turkiy xalqlar folklorida uchraydi.

–Kosmik uch qatlam tasavvuri — yuqori, oʻrta va quyi olam tuzilmasi barcha turkiy xalqlarda kuzatiladi.

Shu bilan birga, ayrim farqlar ham mavjud boʻlib, ular turli tarixiy sharoitlar va madaniy taʼsirlar natijasida shakllangan. Masalan, islom dini taʼsirida qozoq va oʻzbek mifologiyasida bir qator obrazlar oʻzgartirilgan yoki yangi mazmunga ega boʻlgan, qirgʻiz anʼanasida esa shamanistik elementlar nisbatan yaxshiroq saqlanib qolgan [6].

Turkiy xalqlar mifologiyasi boy va murakkab tizim boʻlib, unda xalqning qadimiy dunyoqarashi, tabiatga boʻlgan munosabati hamda diniy-eʼtiqodiy tasavvurlari oʻz ifodasini topgan. M. Eliade taʼbiri bilan aytganda, “mifologiya — bu xalqning muqaddas tarixi, u hozir ham yashab kelmoqda” [7]. Maqolada amalga oshirilgan qiyosiy-tipologik tahlil turkiy xalqlar mifologiyasida koʻplab umumiy obrazlar va mifologik motivlar mavjudligini koʻrsatadi. Xususan, osmon xudosi Tengri obrazi [1], Umay ona kabi muqaddas ayol ilohasi [2], Yer-Suv ruhlari, alp qahramonlar [3] hamda Albasti kabi demonologik obrazlar [6] turkiy mifologiyaning asosiy tipologik elementlari sifatida namoyon boʻladi. Xulosa qilib aytganda, turkiy xalqlar mifologiyasi nafaqat qadimgi eʼtiqodlar tizimi, balki xalqning tarixiy xotirasi va madaniy merosining muhim qismi hisoblanadi. Kelgusida bu yoʻnalishdagi tadqiqotlarni kengaytirish turkiy xalqlar mifologiyasining boshqa xalqlar mifologiyasi bilan qiyosiy aloqalarini ham yanada chuqurroq oʻrganish imkonini beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar roʻyxati:

1. Токарев С.А. Мифология народов мира. – Москва: Наука, 1983. – 736 стр.
2. Мелетинский Е.М. Мифология. – Москва: Наука, 1995. – 672 стр.
3. Жирмунский В.М. Тюркский героический эпос. – Москва: Наука, 1974. – 727 стр.
4. Малов С.Е. Памятники древнетюркской письменности. – Москва: Наука, 1951. – 451 б.
5. Qayumov A. Oʻzbek folklori. – Toshkent: Fan, 2005. – 384 b.
6. Hasanov B. Turkiy xalqlar mifologiyasi. – Toshkent: Fan, 2012. – 256 b.
7. Eliade M. Myth and Reality. – New York: Harper & Row, 1963. – 204 p.
8. Frazer J. The Golden Bough. – London: Macmillan, 1922. – 752 p.
9. Propp V. Morphology of the Folktale. – Austin: University of Texas Press, 1968. – 158 p.
9. Campbell J. The Hero with a Thousand Faces. – Princeton: Princeton University Press, 1949. – 418 p.